30 LET HISTORIE
ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY

PO SAMETOVÉ REVOLUCI

Československá armáda již v roce 1989 čelila nevyhnutelným změnám. Mezinárodněpolitický vývoj ohlašoval v blízké budoucnosti výraznou redukci počtů vojáků, techniky i zkrácení vojenské služby. Ekonomická krize již tehdy dokonce přinesla mírné škrty rozpočtu. Fázi úvah a příprav radikálně ukončila sametová revoluce.

Československá lidová armáda byla považována za pevnou oporu komunistické moci. Listopad 1989 a následující měsíce ukázaly, že tomu tak ve skutečnosti zcela nebylo. V době sametové revoluce velení armády sice navenek podporovalo stávající režim, ale na novou a neznámou politickou realitu hledělo s obavami. Vojáci základní služby, především vysokoškoláci, ale i mladší vojáci z povolání přes zastrašování a izolaci útvarů vyjadřovali podporu společenské změně.

Ministr národní obrany generál Milán Václavík na jedné z mnoha politických schůzí konce osmdesátých let

Zásah bezpečnostních složek proti studentům v Praze na Národní třídě 17. listopadu 1989 odstartoval pád komunistického režimu. Armáda se do vývoje nevměšovala, v následujících dnech však měla připraven plán Zásah, podle něhož měla zakročit proti demonstrantům, a plán Vlna k obsazení rozhlasu a televize. Ani jeden z nich se ale nerealizoval.

Některé reformní kroky bylo možno realizovat rychle, ale často šlo o dlouhou cestu. Z území státu se do roku 1991 stahovala Sovětská armáda a současně se rozpadala Varšavská smlouva. Rozsah ozbrojených sil stanovila v prosinci 1990 Smlouva o omezení konvenčních sil v Evropě. Hledal se smysl, účel i rozumné parametry ozbrojených sil v době, kdy docházelo k rozsáhlým ekonomickým škrtům a po konci studené války pokleslo riziko válečného konfliktu v Evropě. Ani společenská reakce na desetiletí atmosféry ohrožení a militarizace nepřála rozvoji armády. Na řadě míst občané požadovali zrušení posádek či omezení nebo ukončení provozu vojenských letišť.

Bez ohledu na nejasnosti se armáda snažila na nové požadavky reagovat. Nová vojenská doktrína představovala zajištění obrany celého státu. To vyžadovalo v první řadě rovnoměrné rozmístění sil. Zejména na Slovensko, dříve týl předpokládaných válečných operací, musely být přestěhovány četné útvary, především letectvo a prostředky protivzdušné obrany státu.

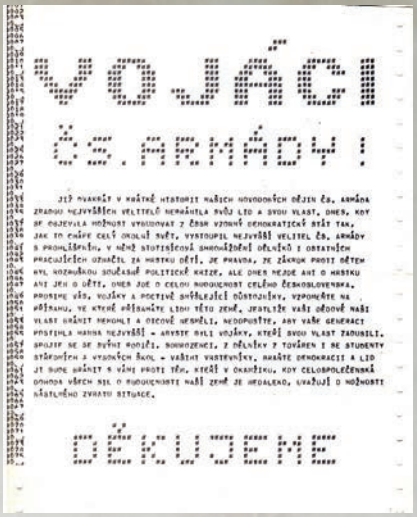

VOJÁCI

ČS. ARMÁDY!

JIŽ MNOHOKRÁT V KRÁTKÉ HISTORII NAŠICH NOVODOBÝCH DĚJIN ČS. ARMÁDA ZRADOU NEJVYŠŠÍCH VELITELŮ NEMOHLA SVOU LID A SVOU VLAST. DNES, KDY SE OBJEVILA MOŽNOST VYROVNÁNÍ Z ČASY VÝRAZNĚ DEMOKRATICKÝCH STÝKY TAK, JAK TO CHÁPE CELÝ OKOLNÍ SVĚT, VYSTOUPIL NEJVYŠŠÍ VELITEL ČS. ARMÁDY S PROHLÁŠENÍM, V NĚMŽ STOTISÍCOVÁ SHROMÁŽDĚNÍ OBLÍKŮ I OSTATNÍCH PRACUJÍCÍCH OTNAČIL ZA HRSTKU DĚTÍ. JE PRAVDA, ŽE ZÁKRUK PROTI DĚTEM BYL NOZMÁKOU SOUČASNÉ POLITICKÉ KRIZE. ALE DNES NEJDE ANI O HRSTKU ANI JEN O DĚTI, DNES JDE O CELOU BUDOUCNOST CELÉHO ČESKOSLOVENSKA.

PROSÍME VÁS, VOJÁKY A POCTIVÉ SVĚDOMÍ ČÍSTOJÍCÍ, VZPOMEŇTE NA PŘÍSAHU, KE KTERÉ PŘISAHNÍME LIDU TÉTO ZEMĚ, JEJÍŽ VÁŠ DŘÍVĚ NAŠI VLAST BRÁNIT NEMOHLI A OSCOVÉ NEDOPUŠTĚ, ABY VAŠE GENERACI POSTIHLA HANBA NEJVYŠŠÍ - ABYSTE BYLI VOJÁKY, KTERÉ SVOU VLAST ZADUSILI.

SPOJEF SE SE DVĚMA POMOŽI. DOHOVORCI. Z DĚLNÍKY Z TOVÁREN I SE STUDENTY STŘEDNÍCH A VYSOKÝCH ŠKOL - VÁŠNÍ VRSTEVNÍKY. HRAŇTE DEMOKRACII A LID JI BUDE BRÁNIT S VÁMI PROTI TĚM, KTERÉ V OKAMŽIKU, KDY CELOSPOLEČENSKÁ DOHODA VŠECH SIL O BUDOUCNOSTI NAŠÍ ZEMĚ JE BLÍZKO, UVAŽUJÍ O MOŽNOSTI NÁSILNÉHO ZVRATU SITUACE.

DĚKUJEME

Dobový apel veřejnosti z listopadu 1989

První rehabilitační kroky: generál Michal Kričfaluši, plukovník Emil Zátopek a generál Vladimír Picek obdrželi 9. března 1990 od ministra národní obrany generála Miroslava Vacka omluvu armády za perzekuci v uplynulých desetiletích.

Novou realitou byla i aktivní a především vlivná role Federálního shromáždění na řízení armády a ministerstva. Na snímku ministr národní obrany M. Vacek s poslancem Zdeňkem Jičínským.

Zcela novou zkušeností byla účast našich vojáků v operacích Desert Storm a Desert Shield.

Novou fázi změn zahájila v říjnu 1990 výměna na postu ministra obrany. Stal se jím disident, novinář, politik a přítel Václava Havla Luboš Dobrovský.

PROMĚNA ALIANCÍ

Roku 1989 se někdy říká „rok zázraků“. Ty pokračovaly i na počátku devadesátých let. Tak příhodná doba pro klidné a přitom zásadní mezinárodněpolitické změny se nebude dlouho opakovat.

Události přelomu osmdesátých a devadesátých let v Evropě měly hluboký dopad i na bezpečnostní stav kontinentu. Z Maďarska, Československa, Polska a NDR se stahovaly sovětské jednotky. Zásadní politické změny v jednotlivých členských zemích Varšavské smlouvy a jejich politický odklon od Sovětského svazu vedly ke ztrátě smyslu i soudržnosti. Navíc v říjnu 1990 došlo ke sjednocení Německa, které se pak jako celek stalo členem NATO.

Historická první návštěva generálního tajemníka NATO v Praze 5. května 1990. Manfred Wörner při rozhovoru s Václavem Havlem a ministrem zahraničí Jiřím Dienstbierem.

Na měnící se situaci v Evropě reagovala Organizace Severoatlantické smlouvy vytvořením nové strategické koncepce. V návaznosti na tyto změny se postupně realizovala i spolupráce s partnery ve střední a východní Evropě. Na snímku účastníci londýnského summitu v červenci 1990.

Proces, na jehož konci zanikla Varšavská smlouva, byl postupný, složitý a jeho závěr se nedal tehdy předvídat. Nebylo jasné, zda likvidace Varšavské smlouvy nebude znamenat destabilizaci Sovětského svazu či bezpečnostní situace v celé Evropě. Mnohé mezinárodněpolitické procesy probíhaly paralelně a vzájemně se ovlivňovaly.

Nové skutečnosti vedly k zásadním změnám vojenské strategie NATO. Summit členských zemí v Londýně přijal 6. července 1990 deklaraci o transformaci paktu s návrhy na rozvoj všestranné spolupráce se zeměmi střední a východní Evropy. NATO se začalo měnit na nejen vojenský, ale i politický svazek zajišťující evropskou kolektivní bezpečnost. Přesto k přijetí myšlenky na jeho rozšiřování o nové členy bylo ještě daleko.

V Praze byla 1. července 1991 symbolicky ukončena existence Varšavské smlouvy. Čtyři dny předtím opustil území státu poslední sovětský voják. A 28. června se v Budapešti konalo poslední zasedání Rady vzájemné hospodářské pomoci.

Nové směřování československé zahraniční politiky potvrdila účast našich vojáků v operacích Pouštní štít a Pouštní bouře. Dne 23. září 1990 vyslovilo souhlas s účastí česko-slovenské protichemické jednotky tehdejší Federální shromáždění ČSFR.

Tisková konference prezidenta Václava Havla při návštěvě velitelství NATO v Bruselu 21. března 1991

Závěrečný protokol rozpuštění Varšavské smlouvy byl podepsán v pražském Černínském paláci 1. července 1991. Na snímku zleva předseda vlády Marián Čalfa, prezident Václav Havel a ministr zahraničních věcí Jiří Dienstbier.

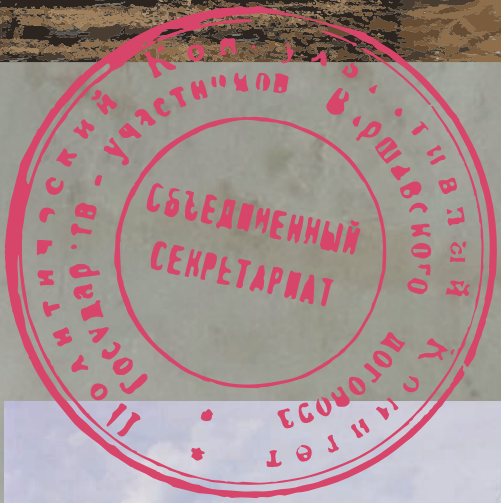

Razítko generálního tajemníka Varšavské smlouvy, kterým byl v době rozpuštění paktu československý diplomat Zdeněk Matějka.

Po příjezdu do Chorvatska v polovině dubna 1992 zaujal československý prapor v rámci mise UNPROFOR prostor v úseku Plitvických jezer v Chorvatsku v oblasti tehdejší Republiky Srbská Krajina s cílem oddělit znepřátelené národy bývalé Jugoslávie.

ODSUN SOVĚTSKÝCH VOJSK

Jedním z nejčastějších požadavků sametové revoluce byl úplný a bezodkladný odchod sovětských vojsk z území Československa. Sovětská vojska byla v Československu rozmístěna od srpnové intervence roku 1968. Již na počátku roku 1990 začala nová československá politická reprezentace energicky usilovat o úplné stažení sovětských vojsk.

Místopředseda vlády a ministr zahraničí Jiří Dienstbier podepsal spolu s ministrem zahraničních věcí SSSR Eduardem Ševardnadzem 26. února 1990 v Moskvě Dohodu mezi vládami ČSSR a SSSR o odchodu sovětských vojsk z území ČSSR. Termín dokončení odsunu byl stanoven již na 30. červen 1991.

Sovětská vojenská přítomnost představovala pro občany někdy doslova překážku. Záběr z doby odsunu, Frenštát pod Radhoštěm.

Odlet sovětských stíhacích letounů MiG-29 z hlavní základny ve středočeských Milovicích

Sověti se snažili odchod co nejvíce zpomalit. Z Evropy se v první polovině devadesátých let vracelo do SSSR na 500 000 vojáků a statisíce příslušníků jejich rodin. Pro ekonomickou krizí zatížený Sovětský svaz to představovalo obrovský problém.

Poslední vlak z Milovic odjel 19. června 1991 a 21. června před dvacátou hodinou opustil území ČSFR. Průběh rozsáhlé železniční operace nepoznamenala ani jedna mimořádná událost. Závěrečný protokol o ukončení odsunu byl podepsán 25. června 1991. Ve snaze napomoci učinit Evropu bezpečnější souhlasila vláda České a Slovenské Federativní Republiky s přesunem sovětských vojsk z bývalé NDR přes naše území do SSSR. V neděli 30. června 1991 se v celém Československu na znamení svobody a na oslavu definitivního odchodu sovětských vojsk rozezněly sirény a kostelní zvony. Obrovský úkol i finanční zátěž ale znamenalo odstranit stopy především na krajině.

Odsunem Sovětské armády v roce 1991 byla naplněna historická spravedlnost a Československo se stalo plně svobodnou zemí. Obyvatelé mohli převzít nelehkou odpovědnost za další osud své vlasti.

K přesunu více než 70 tisíc sovětských vojáků, desetitisíců jejich rodinných příslušníků, zbraní a vojenské techniky bylo použito více než třicet tisíc železničních vagonů.

Po podpisu závěrečného protokolu o ukončení odsunu na třetím nádvoří Pražského hradu 25. června 1991, zleva: velvyslanec SSSR v Praze Boris Pankin, československý zmocněnec pro odsun generálporučík Rudolf Ducháček, velitel Střední skupiny sovětských vojsk generálplukovník Eduard Vorobjov, předseda parlamentní komise pro dohled na odsun Michael Kocáb a náčelník Správy pro zabezpečení odchodu sovětských vojsk generálmajor Svetozár Naďovič.

Po odjezdu bylo potřeba uklidit následky. Někde zůstaly stopy v krajině dosud.

Poslední sovětský voják opouští Československo: velitel Střední skupiny sovětských vojsk genplk. Eduard Vorobjov na letišti v Praze-Kbelích 27. června 1991.

DĚLENÍ STÁTU A ARMÁDY

Politický vývoj tří let po sametové revoluci přinesl i do té doby těžko představitelnou změnu – rozpad společného státu. Armáda představovala jeden z hlavních symbolů společné státnosti, bojů a tradic. Byla i ojedinělou a početnou federální organizací, kterou proporčně tvořili příslušníci obou hlavních národností. Prostředí armády podporovalo vzájemnou spolupráci a poznávání občanů obou národů.

Přesto vojáci samozřejmě disciplinovaně poslechli politické rozhodnutí. Po parlamentních volbách v roce 1992 začali připravovat rozdělení majetku Československé armády, její personální oddělení i vznik nových armád obou nástupnických států.

Předseda vlády ČR Václav Klaus diskutuje během přestávky jednání Federálního shromáždění v Praze o dělení majetku s posledním federálním ministrem obrany Imrichem Andrejčákem.

Dělení majetku vyžadovalo přesuny velkého množství vojenské techniky.

Vzhledem k předcházející několikaleté etapě redislokace byla řada kroků v oblasti dělení majetku již vykonána, případně probíhala. Přesto šlo bezpochyby o logisticky velmi složitou operaci, která dopadla na výbornou. Majetek v hodnotě více než čtvrt bilionu korun se dělil většinou podle klíče 2:1. Vojáci z povolání i vojáci základní služby se mohli svobodně rozhodnout, v které republice chtějí sloužit, eventuálně dosloužit. Bez ohledu na národnost měl voják z povolání po volbě místa služby získat státní občanství té republiky, v jejíž armádě se rozhodl sloužit. Nové armády se tedy neměly budovat na národnostním principu, ale na principu státního občanství.

Vojáci disciplinovaným a profesionálním chováním i plněním úkolů měli velký podíl na klidném a rozumném průběhu dělení státu. I díky nim byl položen základ mimořádných vztahů obou národů. To se ukázalo v budoucnosti jako jeden z nezbytných předpokladů dalšího úspěšného rozvoje České republiky i Slovenské republiky.

Ministr obrany federální vlády Imrich Andrejčák pod symbolem společného státu

Voják symbolicky odnáší mapu společného státu.

Jednání o nové armádě na podzim 1992. Náčelník Generálního štábu gen. Karel Pezl, vládní zmocněnec pro vytvoření Armády ČR Jiří Pospíšil a poslanci České národní rady Vladimír Šuman a Oldřich Kužílek.

Výjimky ze stanoveného poměru 2:1 při dělení výzbroje federální armády se týkaly především letectva a protivzdušné obrany. Letouny MiG-29 byly rozděleny v poměru 1:1, zatímco česká strana si ponechala všechny stroje MiG-23.

Na Slovensko směřovalo 45 bojových tanků, 55 vyprošťovacích a mostních tanků a 59 bojových obrněných vozidel (BVP-1, BVP-2 a OT-90).

DLOUHÁ CESTA K MODERNIZACI

Zahraničněpolitickému postavení České republiky neodpovídala výzbroj armády. Naprostá většina byla buď sovětské provenience, nebo se vyráběla na základě sovětských licencí. To ale znamenalo závislost na Sovětském svazu jako na dodavateli náhradních dílů. Dělení armády, odsun sovětských vojsk i přijetí nové doktríny, v jejímž důsledku došlo k rovnoměrné redislokaci útvarů na celé území, to vše blokovalo řešení řady naléhavých koncepčních úkolů výstavby armády.

Náklady na redislokaci armády, na změny její organizační struktury i podstatné snížení počtů (odchodem vojáka z povolání zůstávaly armádě nadále některé povinnosti – především odchodné, vyplácení důchodu atd.) a na likvidaci přebytečné vojenské techniky podle tzv. Vídeňských protokolů odčerpávaly z vojenského rozpočtu značné částky. K tomu se přidružily nedostatečný zájem politiků o armádní problematiku, příliš optimistické představy o možném brzkém odzbrojení a také problémy spojené s konverzí zbrojního průmyslu. V důsledku toho byl zastaven nákup moderní techniky, investiční výstavba, ale také výzkum a vývoj.

Protiletadlové raketové komplety S-125 Něva byly určeny k ničení letounů, vrtulníků a dalších prostředků vzdušného napadení letících v přízemních, malých a středních výškách. Z výzbroje AČR byly vyřazeny roku 2002.

Naváděcí radiolokátor protiletadlového raketového kompletu S-125 Něva

Do ČSSR se první proudové stíhací bombardéry Su-22M-4 a Su-22UM-3 dostaly v březnu 1984. Z výzbroje AČR byly vyřazeny v roce 2002.

Snaha vyřešit problémy se zastaráváním postupně vysluhujících zbraňových systémů a vojenské techniky především sovětské provenience vedla k řadě diskutabilních rozhodnutí, jako byla např. modernizace vzdušných sil lehkými bojovými letouny a modernizace tanku T-72. Rychlé změny koncepcí mnohdy bránily hospodárnému využití přidělených prostředků.

Po celé desetiletí nebyl do čs. armády zaveden žádný moderní zbraňový systém, což ještě prohloubilo rozdíly mezi čs. armádou a moderními armádami členských států NATO. Zásadní změnu v přístupu vlády a Parlamentu přineslo až pozvání České republiky k zahájení jednání o přistoupení k Washingtonské smlouvě a tlak NATO na politické představitele státu.

První turbovrtulové transportní letouny Antonov An-26 přistály v Československu v roce 1982. Vzdušné síly AČR je používaly především k přepravě nákladů a osob na krátké a střední vzdálenosti. Byly nasazovány i v zahraničních operacích, zejména v misi KFOR. Poslední dvě „anduly“ ukončily provoz na kbelské základně dopravního letectva v roce 2011.

Sériová výroba 122mm raketometu vz. 70 (Grad) byla zahájena v roce 1971. Raketomet kombinuje funkci palebného a nabíjecího vozidla na jednom podvozku. Z výzbroje AČR byl vyřazen v roce 2010.

MiG-23 (kód NATO „Flogger“) je sovětský proudový stíhací letoun s měnitelnou geometrií křídel. Z výzbroje AČR byly vyřazeny v roce 1998.

Protiletadlový raketový komplet Strela-10M byl určen k protiletadlové obraně pozemního vojska při boji. ČSLA ho zavedla do výzbroje v roce 1983. V Armádě ČR prošel modernizací. Poslední salvy z těchto kompletů zazněly ve vojenském újezdu Hradiště u Karlových Varů v červnu 2020.

Tanky T-72 se staly základním typem tanku i v nové Armádě České republiky. Pouze malá část z nich byla modernizována.

VSTŘÍC VSTUPU DO NATO

Za významný mezník vstupu České republiky do Aliance lze považovat summit NATO konaný 10.–11. ledna 1994 v Bruselu, na němž byl představen program Partnerství pro mír. Před jeho formulováním probíhala rozsáhlá diskuse o nové roli NATO ve změněných podmínkách a o tempu a rozsahu jeho dalšího rozšiřování. V diskusi se také poukazovalo na skutečnost, že stávající ozbrojené síly středoevropských a východoevropských států by z vojenského hlediska nebyly pro Alianci žádným přínosem s ohledem na propastné rozdíly ve vedení bojových operací, logistice, infrastruktuře apod.

Program předpokládal vojenskou spolupráci a možnost bezpečnostních konzultací se zeměmi, které o partnerství projeví zájem. Neznamenal však poskytnutí bezpečnostních záruk NATO ani nárok na automatické členství v Alianci v budoucnosti.

Zvláštní zasedání hlav států NATO 10. ledna 1994 v Bruselu

Dokument o přístupu k programu Partnerství pro mír podepsal předseda vlády ČR Václav Klaus na velitelství NATO 10. března 1994.

Partnerská země se zavazovala dodržovat základní principy spočívající v ochraně a podpoře lidských práv, základních svobod, dodržování principů mezinárodního práva, zdržení se hrozby silou či použití síly proti územní celistvosti nebo politické nezávislosti jakéhokoli státu, plnění povinností a závazků přijatých v oblasti zbrojení a kontroly zbrojení apod.

Rámcový dokument vymezil mimo jiné oblasti vzájemné spolupráce, a to zprůhlednit plánování obrany a sestavování rozpočtu, zajistit demokratickou kontrolu ozbrojených sil, udržovat schopnost a připravenost přispět k operacím pod mandátem OSN nebo v odpovědnosti OBSE a dlouhodobě rozvíjet ozbrojené síly pro společnou činnost s armádami NATO. V roce 1997 Česká republika jako první ze všech kandidátů připojení k NATO prošla úspěšně prvním kolem vyhodnocování své připravenosti. Na summitu v Madridu téhož roku bylo rozhodnuto, že NATO nabídne členství také Maďarsku a Polsku.

Jednání tajemníka pro obranu USA Williama Perryho s vyslanci zemí zúčastněných v programu Partnerství pro mír a zástupci zemí podílejících se na operaci IFOR, Brusel, listopad 1995

Armáda České republiky se v letech 1994–1998 zúčastnila vojenskými jednotkami, důstojníky štábu nebo vojenskými pozorovateli více než 150 mezinárodních a národních cvičení. Například v létě 1997 se příslušníci 4. brigády rychlého nasazení zúčastnili v USA v Louisianě na základně Fort Polk cvičení Cooperative Nugget.

O vstup do NATO se významně zasloužili naši vojáci plněním úkolů v misích. Misi UNPROFOR nahradila 31. března 1995 na chorvatském území „mise pro navrácení důvěry“ UNCRO. Celkem se obou misí v letech 1992–1995 zúčastnilo 2 250 vojáků Československé a české armády.

Po podpisu tzv. Daytonské mírové dohody v prosinci 1995 se mírové jednotky OSN na území bývalé Jugoslávie přeměnily v mnohonárodní mírové implementační síly IFOR. V průběhu operace IFOR působili na území bývalé Jugoslávie také letci Armády České republiky.

Operace IFOR skončila v prosinci 1996, kdy pomyslnou štafetu v Bosně a Hercegovině převzaly tzv. stabilizující síly SFOR. Na tuto misi navázal SFOR II, který trval do prosince 2004. Působení českých vojáků na Balkáně významně napomohlo tomu, že v létě 1997 byla Česká republika vyzvána k zahájení rozhovorů o přistoupení k NATO.

V ŘADÁCH ALIANCE

Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR schválila přistoupení ČR do NATO 15. dubna 1998 a 30. dubna tak učinil i Senát Parlamentu ČR. Oficiálním členem NATO se Česká republika stala 12. března 1999.

Vstupem do Severoatlantické aliance byl splněn jeden z hlavních strategických cílů zahraniční politiky České republiky. Vedle demokratizace společnosti a jejího přechodu k ekonomice fungující na tržních mechanismech se po deseti letech diplomatického úsilí podařilo dosáhnout pevného mezinárodního zakotvení ČR v západních demokratických politicko-vojenských strukturách. Vstupem do NATO se také vytvořily zcela nové systémové podmínky pro další rozvoj armády.

Z nové bezpečnostní a vojenské strategie státu vycházela nová Doktrína Armády České republiky, která se v rámci Aliance profilovala jako specialista na jednotky radiační, chemické a biologické ochrany, na pasivní sledovací systémy a na zdravotnické zabezpečení. Z pohledu formulování obranné politiky a výstavby armády šlo o významné období reformních přeměn zahájené strategickou revizí obrany v roce 2000 a ukončené dosažením počátečních operačních schopností armády na konci roku 2006.

Prezident ČR Václav Havel s prezidentem USA Billem Clintonem na washingtonském summitu NATO 23. dubna 1999. V pozadí generální tajemník NATO Javier Solana.

Pohled do zasedacího sálu

Významným mezníkem se stalo přeformulování politicko-vojenských ambicí NATO v roce 2006. Směrnice obecně stanovila potřebu připravovat se na souběžné a zpravidla dlouhodobé vedení většího počtu menších operací, a to ve značných vzdálenostech od teritoria členských zemí, v náročných klimatických a geografických podmínkách a odlišném kulturním prostředí.

Dlouhé operační nasazení jednotek (v tomto smyslu hovoříme o vzniku dlouhých válek) ve velkých vzdálenostech od vlastního území se stalo ekonomicky velmi nákladným a vyžaduje udržení zdrojově velmi náročného rotačního systému vojsk. K základním předpokladům proto patří zvyšování podílů nasaditelných vševojskových jednotek, zabezpečení jejich přepravy na strategické vzdálenosti a zajištění jejich personální a logistické udržitelnosti.

Pražský summit přijal úkol vytvořit Síly rychlé reakce NATO (NATO Response Force – NRF) a vyzval dalších sedm zemí k přípravě na vstup do Aliance: Bulharsko, Estonsko, Litvu, Lotyšsko, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko. Členy NATO se tyto státy staly o dva roky později.

Summit v Istanbulu, který se konal v roce 2004, přijal novou strategickou koncepci NATO, která určovala priority spojenců na další desetiletí (šlo o již třetí od konce studené války). Aliance se shodla i na vytvoření protiraketového štítu, který měl v budoucnu ochránit členské státy proti balistickým hrozbám.

Z pražského summitu vyplynula pro AČR řada úkolů, mimo jiné vybudovat nemocnici pro pacienty s vysoce infekčním onemocněním. V letech 2003–2007 byl areál v Těchoníně přebudován a modernizován na Centrum biologické ochrany, jež se zaměřilo např. na SARS, antrax, ebolu apod.

Armáda ČR se měla také podílet na protichemické ochraně společných sil. Čeští chemici se v listopadu 2014 zúčastnili na základně britského Královského letectva St. Mawgan ve Velké Británii dosud největšího cvičení Spojeneckého sboru rychlé reakce ARRC s názvem Arrcade Fusion.

POSLEDNÍ ZÁKLAĎÁCI

Na počátku 90. let minulého století se zdálo, že ukončením studené války, zánikem Varšavské smlouvy a rozpadem Sovětského svazu skončilo také období bojů masových armád proti přesně definovanému nepříteli a na předem určeném válčišti. Tato změna měla vliv na dosavadní způsob výcviku a doplňování vojsk dosud založených na všeobecné branné povinnosti a vykonávání základní služby.

Již v roce 1989 bylo po mnoha desetiletích rozhodnuto o prvním zkrácení základní vojenské služby. Listopadové události tuto změnu ještě urychlily. Po přijetí nového branného zákona v březnu 1990 trvala služba osmnáct měsíců. Došlo i ke zrušení problematického systému vojenských kateder vysokých škol a sjednocení délky vojenské služby vysokoškoláků. Pro občany České republiky platila úprava necelé tři roky. Po rozdělení státu byla základní vojenská služba v Armádě ČR zákonem z 29. července 1993 zkrácena na dvanáct měsíců.

V prosinci 1989 žádali vojáci základní služby zkrácení služby pro všechny „základďáky". Demonstrace na Staroměstském náměstí v Praze.

První kroky nových vojáků byly nadále nejisté…

Vojáky základní služby však nebylo možné vyslat do zahraničí a možnost je vycvičit byla omezena délkou jejich služby (pouze jeden rok). Část armády tak mohla být použita pouze k obraně teritoria a část pro plnění úkolů v zahraničních operacích. Také proto došlo v roce 2004 ke zrušení základní vojenské služby.

Občané, kterým náboženské vyznání nebo morální přesvědčení bránilo ve výkonu vojenské činné služby, mohli podle zákona z března 1990 také vykonávat civilní službu, a to v neziskových organizacích – ve zdravotnictví, v sociální oblasti, při ochraně životního prostředí, likvidaci následků živelních pohrom a v jiných obecně prospěšných činnostech. Civilní služba byla o polovinu delší než základní vojenská služba. Příliš volně formulovaný zákon však umožnil jeho zneužití. Nedostatek míst, kde mohla být realizována, vedl k nárůstu čekatelů na její vykonání. Při přechodu na profesionální armádu byla zcela prominuta zhruba 30 tisícům osob.

Zato odjezd do „civilu“ byl skutečnou slavností.

Příchod nováčků v devadesátých letech

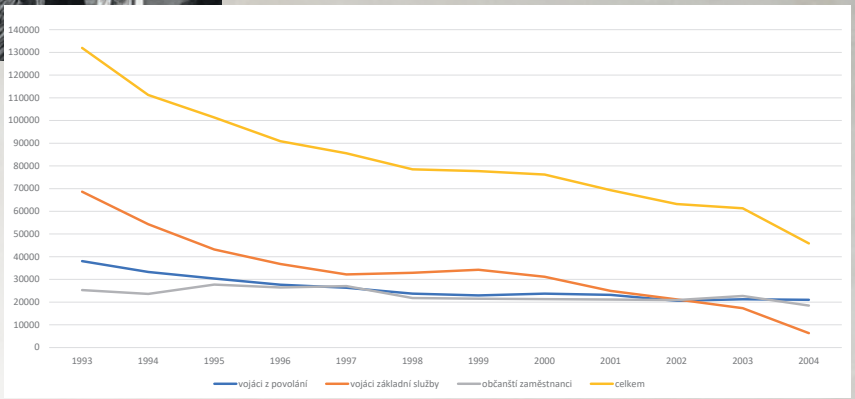

Počty osob v resortu obrany od roku 1993 až k 1. lednu 2004

Dne 30. března 2004 nastoupilo základní vojenskou službu v České republice posledních 878 povolanců.

Ministr obrany Karel Kühnl se v reprezentačních prostorách Pražského hradu rozloučil 6. prosince 2004 s vojáky, jimž končila základní vojenská služba, a předal jim plaketu a věcný dar – hodinky.

PROFESIONÁLNÍ ARMÁDA

Koncepce výstavby profesionální armády vycházela z několika skutečností – vstupu České republiky do NATO, vývoje bezpečnostního prostředí, vývoje moderní vojenské techniky a technologií a také z reálného stavu Armády České republiky. Nový charakter vojenských akcí (např. zásahy proti teroristickým skupinám) vyžaduje malé, velmi mobilní jednotky, které jsou zcela soběstačné a jejichž příslušníci jsou vyzbrojeni a vycvičeni na nejmodernější techniku.

Politický požadavek na zkrácení délky základní vojenské služby vedl k úvahám o postupné profesionalizaci Československé armády. Přechod k plně profesionální armádě v krátké době byl tehdy považován za nereálný. Proto nová vojenská doktrína počítala do budoucna se smíšeným typem ozbrojených sil. Také koncepce výstavby Armády České republiky přijatá v roce 1999 vycházela z předpokladu, že AČR bude poloprofesionální. Plně měly být profesionalizovány pouze jednotky a útvary sil okamžité reakce s krátkou dobou připravenosti, u obdobných jednotek a útvarů s delší dobou připravenosti se i nadále počítalo s vojáky v základní službě. Ještě v roce 2009 jich mělo být do 20 000 osob.

Proces výstavby profesionálních jednotek byl zahájen v roce 1994 vytvořením 4. brigády rychlého nasazení.

Na třetím nádvoří Pražského hradu složili 28. října 2005 přísahu noví vojenští profesionálové – studenti prvního ročníku Univerzity obrany.

Zrušení základní vojenské služby se na přelomu tisíciletí stalo také předmětem volebního boje politických stran o hlasy mladých voličů. Na základě vládou schválených principů a cílů reformy ozbrojených sil měl být přechod na profesionální armádu uskutečněn k 31. prosinci 2006.

Změna bezpečnostní situace po teroristických útocích na USA z 11. září 2001 a závažné nedostatky v operačních schopnostech armád NATO zjištěné během kosovské operace Joint Enterprise vedly k přizpůsobování schopností armád těchto zemí k měnícímu se charakteru plněných úkolů. V podmínkách Armády České republiky vývoj směřoval k zásadní reformě armády. Přijatá koncepce vedla k úplnému zrušení vojenské základní služby a vytvoření plně profesionální armády k 1. lednu 2005.

Příslušník speciálních sil během společného cvičení NATO

Ve výcvikovém prostoru Wildflecken se vojáci 4. brigádního uskupení zúčastnili společně s německými, nizozemskými, rumunskými a litevskými jednotkami mezinárodního velitelsko-štábního cvičení Vital Sword 2017.

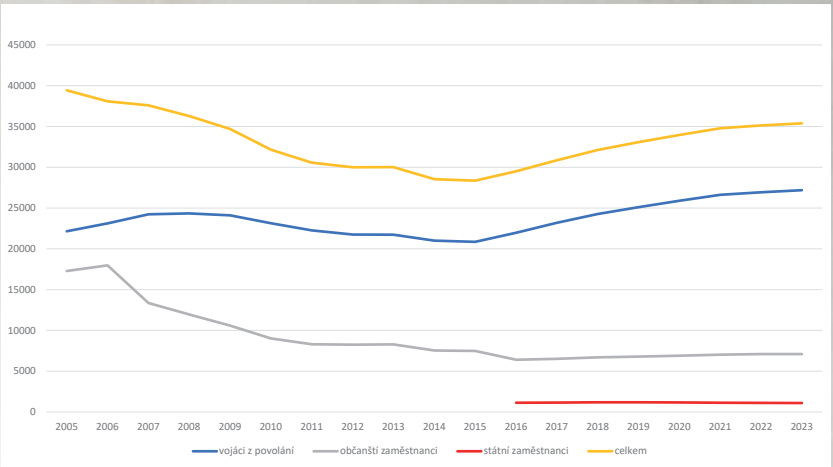

Počty osob v resortu obrany od roku 2005 až k 1. lednu 2023

Ozbrojené síly v době míru, za stavu ohrožení státu a za válečného stavu doplňují příslušníci aktivní zálohy. V době míru mohou být vojáci v AZ nasazeni k záchranným pracím, k plnění úkolů Policie ČR, ke střežení objektů důležitých pro obranu státu a do operací na území ČR nebo v zahraničí. V současnosti má aktivní záloha více než 4 100 příslušníků.

Cvičení Elbe 2017, zaměřené zejména na vytvoření přechodu vodní překážky, prověřilo zvládnutí ženijních odborných, taktických a bojových schopností našich ženistů v rámci jednotek NATO.

NA OCHRANU ŽIVOTŮ

Záchranné jednotky AČR sloužily především jako přímá podpora základních složek integrovaného záchranného systému a v případě potřeby byly nasazovány mezi prvními jednotkami ze všech součástí Armády ČR. Jejich příslušníci byli trvale připravováni především k záchranným a vyprošťovacím operacím a pomoci civilnímu obyvatelstvu, zejména při živelních pohromách, hromadných neštěstích a průmyslových haváriích. K nejvýznamnějšímu nasazení vojenských záchranných jednotek došlo při záchraně životů, materiálních hodnot a odstraňování následků povodní v letech 1997, 1998 a 2002.

Stávající vojenské bojové pluky (v Jindřichově Hradci například tankový pluk) byly v letech 1991–1993 reorganizovány na vojenské záchranné pluky civilní obrany a zpočátku byly v podřízenosti Západního vojenského okruhu AČR. Od roku 1995 pak v podřízenosti Hlavního úřadu Civilní obrany České republiky. K 1. lednu 1997 došlo k přejmenování záchranných pluků na záchranné a výcvikové základny.

Cvičení 153. záchranného praporu Zóna 2007 v Hluboké nad Vltavou imitovalo odstraňování následků havárie jaderné elektrárny Temelín. Na snímku průjezd autobusu místem dekontaminace.

Jeden z nejobdivovanějších druhů techniky záchranných útvarů – požární tank SPOT-55 v akci

Koncem roku 1999 byly slavnostně předány do podřízenosti sil územní obrany AČR v Táboře. Na sklonku roku 2003 došlo k převodu záchranných a výcvikových základen do podřízenosti nově zřizovaného velitelství 15. ženijní záchranné brigády v Bechyni a 1. dubna 2004 byla provedena reorganizace na záchranné prapory. V důsledku omezení finančních zdrojů v resortu MO byly úkoly plněné v rámci integrovaného záchranného systému vyhodnoceny jako příliš široké a nadměrně zatěžující armádu a záchranné prapory s dislokací v Kutné Hoře, Jindřichově Hradci a Bučovicích byly v roce 2008 zrušeny. Odloučený prapor dislokovaný v Hlučíně byl předán do podřízenosti Ministerstva vnitra, kde je zařazen dodnes. Jejich úkoly v redukované podobě převzala 15. ženijní záchranná brigáda v Bechyni a nově vzniklé: 152. ženijní prapor v Rakovníku a 1. samostatná záchranná rota (k jejich úplnému zrušení došlo v listopadu 2013) a 153. ženijní prapor v Olomouci a 1. samostatná záchranná rota. Ta byla zrušena v listopadu 2013, 153. ženijní prapor působí dodnes.

Z povodněmi postižených oblastí Moravy a východních Čech zachránili příslušníci AČR jen v období od 6. do 14. července 1997 téměř 3 000 lidí. Armáda nasadila 25 vrtulníků, 10 plovoucích transportních souprav, 18 člunů a další techniku. Na odstraňování následků živelní katastrofy se podílelo na 6 000 vojáků.

Po katastrofální povodni v roce 2002 byla ihned zahájena operace Obnova – Mosty. Celkem bylo postaveno 68 mostů. K rovizornímu přemostění byly použity i mostní tanky.

V sobotu 7. srpna 2010 se částí Libereckého a Ústeckého kraje přehnala ničivá povodeň. K největším škodám došlo ve Frýdlantu, v Chrastavě a Hrádku nad Nisou. Příslušníci 151. ženijního praporu z Bechyně přemosťují řeku Kamenici v Hřensku.

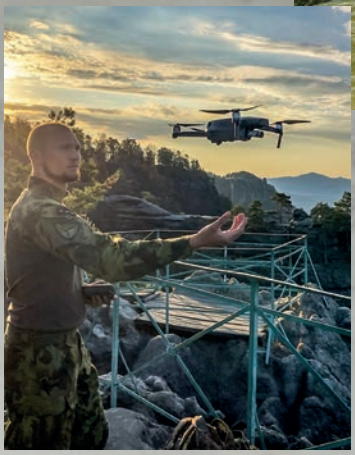

Večer 24. června 2021 zasáhlo obce na jižní Moravě tornádo. První vojáci ze 153. ženijního praporu Olomouc a 74. mechanizovaného praporu Bučovice dorazili na místo hned druhý den. Na jižní Moravě se vystřídala téměř tisícovka příslušníků AČR. Mnoho dalších profesionálních vojáků i vojáků v aktivní záloze pomáhalo jako dobrovolníci.

V červenci minulého roku vznikl rozsáhlý požár v Národním parku České Švýcarsko. Při hašení pomáhali příslušníci AČR 19 dní. Armáda nasadila dva vrtulníky W-3A Sokol s bambi vaky, jeden byl později vyměněn za výkonnější Mi-17. Ohniska požáru pomáhaly odhalovat i drony.

SOUBOJ S COVIDEM

V lednu 2020 vyhlásila Světová zdravotnická organizace (WHO) kvůli epidemii onemocnění covid-19 globální stav zdravotní nouze. V České republice byly první případy zaznamenány 1. března 2020, o deset dní později WHO označila šíření nákazy za pandemii a krátce nato vláda vyhlásila nouzový stav. Armáda jako první přijala velmi rychle přísná protiepidemická opatření, a to dříve, než byla zaváděna celorepublikově. Útvary omezily běžné úkoly na nutné minimum, čímž se podařilo i v nejkritičtějších momentech udržet počty nakažených vojáků nebo vojáků v karanténách na nízkých hodnotách.

Ještě v březnu byla přijata řada krizových opatření. Jednalo se například o zákaz školní docházky na základních, středních i vysokých školách, zákaz pořádání kulturních, sportovních a dalších akcí s účastí nad 30 osob, omezení ve stravovacích službách, zákaz maloobchodního prodeje a služeb a volného pohybu osob.

Vojáci 14. pluku logistické podpory zabezpečili vykládku čtyř velkokapacitních letounů An-124 Ruslan s dodávkami ochranných prostředků. Česká republika mohla využít přepravní kapacity těchto letadel díky členství v programu SALIS.

Armáda ČR zabezpečovala výstavbu a provoz polního záložního zdravotnického zařízení v Praze-Letňanech. Zahrnovalo 500 lůžek, z nichž bylo deset vyčleněno pro poskytnutí intenzivní péče. Rozsáhlá akce si vyžádala nasazení více než 80 kusů kolové techniky, která do Prahy přepravila ve 49 kontejnerech 339 tun materiálu.

Od března 2020 do léta 2021 vláda pověřila armádu celkem dvaceti čtyřmi různými úkoly – operacemi. Jedním z prvních nasazení příslušníků AČR byla pomoc při kontrolách a testování na hraničních přechodech (operace Hranice, podpora IZS a operace Oko) a k zajištění prostoru epidemií zasažených obcí Litovel a Uničov na Olomoucku (operace Litovel).

Krátce po vypuknutí pandemie covidu-19 vyžadovala situace v České republice také posílení složek integrovaného záchranného systému příslušníky armády. Ve druhé polovině roku 2020 započalo vlivem zhoršující se epidemiologické situace a značného zatížení zdravotnických zařízení nasazování vyššího počtů vojáků do nemocnic a do sociálních zařízení. Vojáci AČR též uplatnili své odborné schopnosti při provádění dezinfekce osob a materiálu, při výstavbě odběrových míst a podíleli se technicky a personálně na výstavbě odběrových míst (např. operace Podpora AOC) a byli připraveni k zabezpečení chodu klíčové infrastruktury v zemi.

Příslušníci Odboru biologické ochrany Vojenského zdravotního ústavu (OBO) Těchonín se soustavně připravují na možný výskyt vysoce nebezpečných nákaz na území republiky. Největším přínosem specialistů během epidemie byla znalost používání ochranných pomůcek a organizace pracoviště při poskytování péče v ochranném oděvu.

Klinika infekčních nemocí Ústřední vojenské nemocnice plnila od počátku epidemie řadu klíčových funkcí. Mimo jiné koordinovala testování odběrů nemocných ze Středočeského kraje s podezřením na nákazu. Stála také u vzniku odběrového centra v ÚVN.

Vojáci 14. pluku logistické podpory pomáhali např. v nemocnici a léčebně dlouhodobě nemocných v Domažlicích, Jaroměři, Rychnově nad Kněžnou, Jičíně, Trutnově nebo v Karviné.

Letecká záchranná služba Armády ČR vyčlenila jeden vrtulník Sokol W-3A pro převoz pacientů s onemocněním covid-19 mezi nemocnicemi. Přepravováni byli pacienti převážně z Karlovarského kraje do nemocnic v Jihočeském a Ústeckém kraji, Kraji Vysočina i do Prahy.

Dne 3. května 2021 bylo v Praze 8 v hale O2 universum otevřeno Národní očkovací centrum. Na jeho výstavbu bylo nasazeno 70 vojáků, provoz zajišťovalo celkem 250 vojáků, 70 v jedné rotaci. Denně bylo naočkováno až 7 000 klientů.

VZDUŠNÉ SÍLY ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY

Jedním z nejdůležitějších úkolů vzdušných sil a protivzdušné obrany jak v míru, tak ve válečném stavu je nepřetržité monitorování, střežení a obrana vzdušného prostoru členských států Aliance, jemuž slouží systém integrované protivzdušné obrany NATINAMDS. Česká republika se do systému začlenila v prosinci roku 2000. Zpočátku plnily úkoly letouny MiG-21, které byly v roce 2005 nahrazeny moderními víceúčelovými nadzvukovými letouny JAS-39 Gripen.

Z pražského summitu NATO vyplynul pro AČR úkol posílit také strategickou leteckou přepravu. První fáze modernizace byla ukončena náhradou letadel Tupolev Tu-154M dvěma stroji Airbus A-319CJ, druhá nákupem letounů CASA C-295 a vyřazením letounů An-26.

Česká republika je od roku 2006 členem programu SALIS, jehož cílem je zajistit členským zemím dostupnost kapacit a prostředků strategické letecké přepravy pro nasazení nadrozměrných nákladů a techniky, v roce 2010 přistoupila k projektu ATARES, v jehož rámci je zabezpečována přeprava osob a techniky ve prospěch Aliance a Evropské unie.

V roce 2014 se piloti 211. taktické letky v rámci operace ASICIPPN I zapojili do ochrany vzdušného prostoru Islandu. Úkolové uskupení AČR působilo na letecké základně Keflavík.

Transportní schopnosti Vzdušných sil Armády České republiky výrazně navýšily taktické transportní letouny CASA C-295M s moderním komunikačním, avionickým a navigačním vybavením. První stroj dosedl na ranvej letecké základny v Praze-Kbelích 10. ledna 2010.

Vrtulníkové vojsko prošlo od roku 2005 rozsáhlou modernizací pořízením 16 kusů transportních vrtulníků Mi-171Š a 11 kusů vrtulníků Mi-35 v rámci deblokace ruského dluhu. V únoru 2009 Česká republika přijala roli vedoucí země týmu pro rozvoj vrtulníkového letectva Aliance (Helicopter Task Force). Příslušníci „tygří letky" bitevních vrtulníků se pravidelně účastní NATO Tiger Meet.

Ve prospěch leteckých sil byly budovány bojové a logistické zóny letecké základny Náměšť nad Oslavou a letecké základny Čáslav a odpovídající prostory pro provádění výcviku s využitím trenažérové a simulační techniky.

Letci AČR v průběhu dvou desetiletí získávali neocenitelné zkušenosti na cvičeních v zahraničí a při střežení vzdušného prostoru (air policing) pobaltských zemí a Islandu. Významnou prověrkou připravenosti se stala ostraha vzdušného prostoru v době konání summitu NATO v Praze v listopadu 2002, který zajišťovali čeští stíhači ve spolupráci s jednotkou letounů F-16 U. S. Air Force.

Operační a taktické postupy používané zejména v leteckém poradním týmu (Air Advisory Team – AAT) před nasazením v Afghánistánu byly námětem cvičení Mountain Flight 2013 ve francouzských Pyrenejích. Na snímku vrtulníky Mi-24 a Mi-171Š.

Příslušníci 25. protiletadlového raketového pluku se na polygonu Ustka v Polsku zúčastňovali taktických cvičení, která vrcholila bojovými střelbami z protiletadlového raketového kompletu 2K12 KUB.

K obraně pozemních jednotek a důležitých průmyslových a vojenských objektů používá Armáda ČR laserově naváděné přenosné protiletadlové raketové komplety RBS 70. Do výzbroje byly zavedeny v roce 2005.

Schopnost České republiky v oblasti protivzdušné obrany významně posílila výstavba páteřních radiolokátorů dalekého dosahu, tzv. FADR v Nepolisích a Sokolnici u Slavkova. V kulovitém pouzdře je ukryt radiolokátor RAT-31DL, který „dohlédne" do vzdálenosti téměř 600 km a do výšky takřka 30 km. Svými parametry tak výrazně převyšuje radiolokační prostředky sovětské provenience.

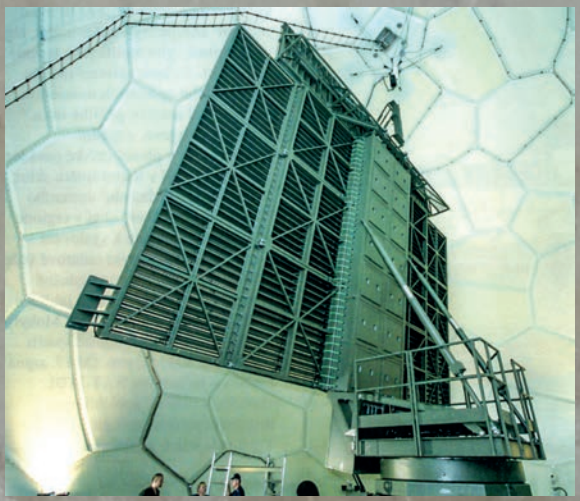

Ve výcvikovém centru na mošnovském letišti probíhaly přípravné kurzy českých, chorvatských a maďarských posádek vrtulníků Mi-171 a Mi-24/35 před nasazením do mise v Afghánistánu.

POZEMNÍ SÍLY ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY

Pozemní síly představují jádro Armády České republiky. Tvoří je přibližně 13 tisíc vojenských profesionálů. Hlavním úkolem pozemních sil je příprava sil a prostředků k zajištění obrany České republiky a k plnění mezinárodních závazků. Vyznačují se vysokou mobilitou, odolností a palebnou silou. Jsou strukturovány a vybaveny tak, aby mohly působit v celém spektru operací.

Pozemní síly jsou předurčeny k útočnému a obrannému vedení boje s cílem zajištění celistvosti a nedotknutelnosti státního území, k ochraně a obraně objektů a komunikací klíčových pro obranu státu. Kromě toho jsou jednotky a svazky Pozemních sil AČR na vyžádání nasazovány ve prospěch Policie České republiky a integrovaného záchranného systému při střežení důležitých objektů, pořádkové činnosti a při živelních katastrofách. Tvoří základ úkolových uskupení ozbrojených sil ČR vysílaných do mezinárodních operací, zejm. NATO, EU nebo OSN. Tomu je přizpůsoben i jejich výcvik, jehož cílem je i dosažení co nejvyššího stupně interoperability. Jednotky jsou připravovány jak pro plnění vojenských, tak nevojenských činností.

Ve výzbroji AČR bude nutno nahradit vozidlo pěchoty BVP-2 a jeho modifikace, neboť mimo jiné poskytuje pouze základní ochranu osádce proti protitankovým minám, improvizovaným výbušným nástrahám a působení palebných prostředků a střepin.

Vloni, krátce před vánočními svátky, převzaly pozemní síly první tank Leopard 2A4. K slavnostnímu předání došlo v Přáslavicích, kde sídlí útvary 7. mechanizované brigády. V tomto roce má být dodáno dalších 13 bojových tanků.

Jejich rozvoj ovlivnila řada koncepčních změn. Ještě na počátku 21. století bylo využití mechanizovaných praporů v operacích moderního charakteru velmi problematické, neboť je tvořily dvě mechanizované roty bojových vozidel pěchoty a dvě tankové roty s tanky T-72, což téměř vylučovalo zásah proti mobilnímu nepříteli.

V roce 2007 byl přijat nový přístup k výstavbě operačních schopností. AČR definitivně opustila koncepci samostatné obrany a úvahy o teritoriální obraně státu. K naplnění závazku z istanbulského summitu NATO mělo být 40 procent pozemních sil a sil určených pro jejich přímou podporu vybaveno a připraveno pro nasazení v operacích (tzv. nasaditelné síly) a téměř desetina přímo nasazena v operacích nebo být v pohotovosti k bezprostřednímu nasazení. V souladu s transformací se předpokládalo pořídit lehká obrněná vozidla a dokončit obměnu obrněných transportérů a středních nákladních automobilů. Prioritou se stalo zabezpečení redislokace útvarů, což vyžadovalo výstavbu základen v Žatci, Bechyni a Přáslavicích.

K nejmodernějším druhům obrněné techniky patří obrněné transportéry Pandur II.

Pasivní sledovací systém (PSS) Věra poskytuje informace o vzdušné situaci. Poloha letounu se určuje na základě vyhodnocení rozdílu času příchodu těchto signálů (kódů) na tři přijímací bezobslužné stanice navzájem vzdálené desítky kilometrů. Systém dokáže pokrýt celé území České republiky i dostatečnou část vzdušného prostoru sousedních států.

Průzkumný a pozorovací komplet Sněžka je svým vybavením schopen zabezpečit dělostřelecký, případně vševojskový průzkum. Umožňuje rozpoznávat a sledovat pozemní stacionární a pohyblivé cíle, pozorovat dopady dělostřeleckých granátů a jejich výbuchů, snímat souřadnice uvedených cílů, dále je analyzovat a přenášet na nadřízený stupeň velení.

Švédský radiolokační systém ARTHUR je schopen určit postavení zbraní, které zahájily palbu, a navést na ně vlastní palebné prostředky. Po zahájení odvetné palby sleduje „vlastní“ projektily v závěrečné fázi jejich letu a následně s vysokou přesností determinuje místo dopadu. První tři soupravy převzala AČR v letech 2006–2007.

Komplet BOŽENA 5 je dálkově ovládané bezosádkové vozidlo určené k plošnému odminování terénu od protipěchotních i protitankových min. Kromě odminování může být stroj využit k přepravě a nakládání nebezpečného materiálu nebo jako dálkově řízený zemní stroj.

Bojové střelby ze 152mm samohybné kanonové houfnice vz. 77 DANA. Zbraň poskytuje účinnou palebnou podporu činnosti pozemních vojsk.

CHEMICI A ZDRAVOTNÍCI AČR

V letech 1990 až 1991 byl československý protichemický prapor nasazen ve válce v Perském zálivu. Mise přinesla cenné poznatky, na jejichž základě vznikla metodika pro výběr, výcvik a zabezpečení vojáků pro vyslání do dalších zahraničních operací.

Významnými daty v historii chemického vojska bylo zřízení 1. výcvikové a mobilizační základny chemického vojska se sídlem v Liberci, která vznikla v roce 1997 na základech 1. brigády chemické ochrany, a vstup do NATO o dva roky později. Zkouška vojenských dovedností byla završena vysláním příslušníků roty do mise SFOR II v roce 1999 a o dva roky později na cvičení sil okamžité reakce NATO Adventure Exchange v Turecku.

V roce 2005 byla rozšířena na brigádu a o osm let později na 31. pluk radiační, chemické a biologické ochrany.

V roce 2003 byla schválena nová velitelská struktura NATO. Mimo rámec této struktury, ale v koordinaci s ní vznikla i mezinárodní specializovaná centra, jejichž cílem je podpora schopnosti aliančních sil v daném oboru. Díky vynikajícímu renomé, které mají naši chemici, bylo v České republice zřízeno Centrum ochrany proti ZHN.

V roce 2001 se část 9. roty chemické ochrany zúčastnila cvičení sil okamžité reakce v Turecku. Na závěr cvičení vystavěla na přístavním molu unikátní dekontaminační linku pro tisíce kusů vojenské techniky, neboť v Turecku i Evropě vypukla epidemie slintavky a kulhavky.

Na počátku roku 2022 převzal 31. pluk radiační, chemické a biologické ochrany prvních pět párů lehkých průzkumných obrněných vozidel S-LOV-CBRN a LOV-CBRN II. Jsou vybavena palubními i výnosnými prostředky detekce nebezpečných látek, meteorologickými senzory, dálkově ovládaným robotem anebo rušičem dálkově ovládaných výbušných zařízení.

Armáda České republiky má mnohaletou tradici také ve vysílání vojenských polních nemocnic a zdravotnických týmů do nestabilních oblastí. Kořeny této činnosti sahají do roku 1994, kdy bylo rozhodnuto o posílení našeho kontingentu na území bývalé Jugoslávie o polní chirurgickou nemocnici. České polní nemocnice byly nasazovány také v misích NATO v roce 1999 v Kosovu a Turecku a v letech 2002 až 2004 v Afghánistánu a Iráku. Zpočátku šlo o nemocnice plnící především úkoly humanitárního charakteru. K prvnímu začlenění a zařazení pod velení bojových složek došlo až v letech 2007 a 2008 v Afghánistánu. Převážnou část pacientů tvořili dospělí i děti se střelnými poraněními, se zraněními způsobenými nástražnými systémy a pěchotními minami, častá byla infekční onemocnění.

V živé paměti je bezprecedentní nasazení vojenských zdravotníků při epidemii covidu-19, které významně zvýšilo prestiž Armády České republiky v očích veřejnosti.

Chemické jednotky AČR byly vybaveny také polní chemickou a epidemiologickou laboratoří pro zajišťování ochrany nasazených vojsk.

Snímek dokumentuje špičkové vybavení našich vojenských nemocnic vysílaných do zahraničních operací.

Netradiční pohled do útrob polní vojenské nemocnice

Vojenští zdravotníci byli nasazeni také v rámci mise Evropské unie v Mali.

Na konci listopadu 2017 ukončil svou činnost Český chirurgický tým v afghánském Kábulu. Šlo o skupinu lékařů a zdravotnického personálu, kteří se spolupodíleli na zajištění odborné péče ve zdejší spojenecké vojenské nemocnici na úrovni ROLE 2. K zajištění zdravotní péče pro český kontingent zde bylo poté vytvořeno obvaziště na úrovni ROLE 1.

NAVÁZÁNÍ NA TRADICE

Po čtyři desetiletí, od komunistického převratu v roce 1948 do roku 1989, byla moderní historie našeho státu předkládána především z ideologických důvodů v deformované podobě a k zapomnění bylo odsouzeno mnoho významných činů i osobností našich národních dějin, dějiny ozbrojených sil nevyjímaje.

Po roce 1989 bylo zřejmé, že armáda se nemůže opírat o „revoluční a bojové“ tradice, které byly vybrány na základě komunistické ideologie a měly sloužit KSČ k udržení a legitimizaci její moci. V uplynulých třech desetiletích se vynaložilo mnoho úsilí, aby byla zaplněna „bílá místa“ naší historie a znovu „objevena“ v minulosti zamlčovaná fakta.

Prezident republiky svým rozkazem ze 7. února 2002 stanovil Dnem armády 30. červen. V červnu 1918 vlády USA a Francie uznaly právo čs. národa na samostatnost. K slavnostnímu veřejnému proklamování těchto závazků došlo 30. června 1918 ve francouzském městečku Darney, kde se konala přísaha a slavnostní přehlídka obou pluků Čs. střelecké brigády ve Francii.

Významným projevem udržování tradic je navrácení důstojnosti významným vojenským místům, objektům a pietním místům. V den 65. výročí konce druhé světové války, 8. května 2010, spočinul v Národním památníku v Praze na Žižkově Neznámý vojín od Zborova v historickém katafalku vedle Neznámého bojovníka z bitvy na Dukle. Došlo tak k symbolickému propojení prvního a druhého čs. odboje.

Obnovení československého státu a jeho ozbrojených sil postavilo před představitele Armády ČR nové úkoly také při obnově historického povědomí a tradic české armády. Formování historického vědomí mladé generace vojáků z povolání je úkol velice náročný. Je však součástí intelektuálního rozvoje osobnosti vojenského profesionála. Proto je znalost armádních tradic pro něj nejen užitečná, ale můžeme říci, že i nezbytná.

Požadavek profesionality našeho vojáka je neodlučitelný od požadavku jeho vysoké mravní způsobilosti. Zde může sehrát neocenitelnou a nezastupitelnou úlohu právě vědomí historické tradice, znalost dějin státu, ozbrojených sil, vojenské jednotky apod. Obnova tradic, pocitu hrdosti na příslušnost k jednotce patří k významným úkolům při výstavbě Armády České republiky.

Armáda ČR rozvíjí své tradice především z odkazu legií, československé prvorepublikové armády, z odkazu zahraničního i domácího vojenského i nevojenského odboje v letech druhé světové války a soudobých zahraničních operací.

Národní památník hrdinů heydrichiády při pravoslavném chrámu sv. Cyrila a Metoděje v Resslově ulici v Praze odkazuje na boj sedmi československých parašutistů s německou přesilou, který proběhl dne 18. června 1942. V pietně upravené kryptě se nacházejí busty těchto sedmi československých vojáků.

V České republice se 11. listopad slavil jako Den válečných veteránů poprvé v roce 2001. O tři roky později bylo zařazen mezi významné dny České republiky. Symbolem tohoto svátku je květ vlčího máku.

Velmi intenzivní bylo zřizování pomníků na území Ruské federace. Dne 17. listopadu 2008 byl slavnostně odhalen památník v československé části Michajlovského hřbitova v Jekatěrinburgu věnovaný 363 československým legionářům padlým, nezvěstným nebo zemřelým ve městě a jeho okolí v letech 1918 a 1919.

Dne 11. listopadu 2004 byl v Praze na Vítězném náměstí odhalen Památník československým zahraničním vojákům druhé světové války. Bronzovou stélu zdobí meč a nápis „V plamenech války pozvedli zbraň, bojovali a položili životy“. Na žulových deskách rozmístěných okolo památníku jsou uvedena místa bojů a pod nimi uloženy urny s půdou z těchto bojišť.

Ministryně obrany Jana Černochová a náčelník Generálního štábu AČR generálmajor Karel Řehka vzdali 11. listopadu 2022 u Národního památníku na Vítkově hold válečným veteránům.

V rámci projektu Vojenského historického ústavu Praha vznikají u útvarů AČR posádková muzea seznamující s historií československé a české armády, posádkového města i útvaru. Na snímku část expozice v Hranicích.

SYMBOLIKA ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY

Součástí uchovávání vojenských tradic našeho státu a jeho ozbrojených sil je také udržování kontinuity české a československé vojenské symboliky. Jejím gestorem je Vojenský historický ústav Praha.

Návrhy na vojenskou symboliku jsou posuzovány z mnoha hledisek. Především zda jsou dodržena heraldická, emblematická a estetická hlediska a zda navazují na českou a československou vojenskou historii. Dále se posuzuje podobnost s již používanými znaky, rukávovými nášivkami, prapory, medailemi a podobně. Tento postup je nezbytný, neboť většina útvarů zejména v devadesátých letech minulého století nerespektovala předpisy AČR a jejich „laická" tvorba nepodléhala jakémukoliv schválení.

Společně se základními resortními vyznamenáními a medailemi vznikl v roce 1996 jeden z prvních oficiálních znaků – znak Ministerstva obrany ČR.

Kříž obrany státu MO ČR

Ministr obrany Lubomír Metnar 28. srpna 2018 předal za přítomnosti velení Armády ČR nejvyšší resortní vyznamenání Kříž obrany státu ministra obrany České republiky armádnímu generálovi Petru Pavlovi. Ocenili tak jeho celoživotní službu České republice a zároveň jeho tříleté působení ve funkci předsedy Vojenského výboru NATO.

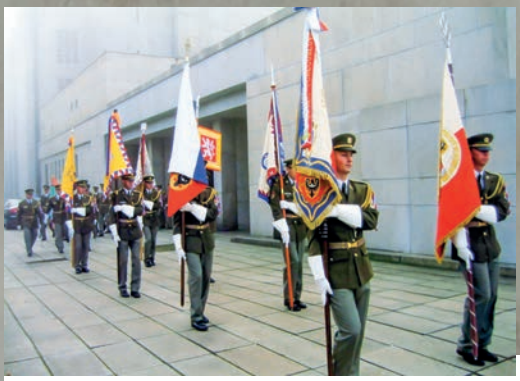

Na návrh prezidenta České republiky, VHÚ Praha a dalších složek armády se od roku 2004 při slavnostních příležitostech vynášely historické prapory uložené ve sbírkách VHÚ. Z obavy před poškozením bylo zhotoveno osm přesných replik. Poprvé byly použity 28. října 2005 při pietním aktu na Vítkově.

Počet znaků jednotlivých vojenských útvarů, vojenských zařízení či dalších organizačních složek resortu obrany výrazně narostl zejména kvůli zvýšenému nasazení našich vojenských jednotek v zahraničních operacích a na mezinárodních cvičeních.

V uplynulých letech byl také vytvořen ucelený systém resortních vyznamenání. Na jeho vrcholu se nacházely Kříž obrany státu ministra obrany České republiky a Vyznamenání Zlaté lípy ministra obrany České republiky. Vznikla také celá řada pamětních odznaků, které odrážely nasazení jednotlivých úkolových uskupení AČR v misích. Na letitou tradici útvarových pamětních odznaků z doby první republiky navazují útvarové medaile.

Významnou součástí udržování tradic jsou vojenské prapory. Předávání bojových praporů našim jednotkám bylo obnoveno v roce 1993. V důsledku četných reforem AČR, jež byly spojeny s rušením a redislokací mnoha útvarů, nebylo udělování bojových praporů příliš časté. To se ale změnilo v roce 2005 v souvislosti s 60. výročím konce 2. světové války. S tvorbou praporů souvisí také udělování čestných názvů, které se uvádějí na stuhách k jednotlivým bojovým praporům. Z tradic první republiky vycházejí také stejnokroje a výstrojní doplňky, návrat k dodržování symboliky chladných zbraní a cviky se zbraní během pietních aktů.

Vojenská resortní vyznamenání jsou udělována také u příležitosti Dne ozbrojených sil. V roce 2013 ministr obrany armádní generál Vlastimil Picek dekoroval vybrané vojáky AČR Záslužným křížem ministra obrany České republiky.

III. stupně

II. stupně

Záslužný kříž MO ČR I. stupně

Medaile Za službu v zahraničí

Příslušníci 2. úkolového uskupení GBAD z Litvy, 8. úkolového uskupení eFP z Lotyšska, 8. úkolového uskupení z Iráku a úkolového uskupení MFO Sinaj převzali 21. října 2022 na Vítkově medaile ministra obrany Za službu v zahraničí.

Dne 14. května 2012 se v prostoru před zámkem v Bučovicích uskutečnil slavnostní akt žehnání a dekorování bojového praporu 74. lehkého motorizovaného praporu 7. mechanizované brigády.

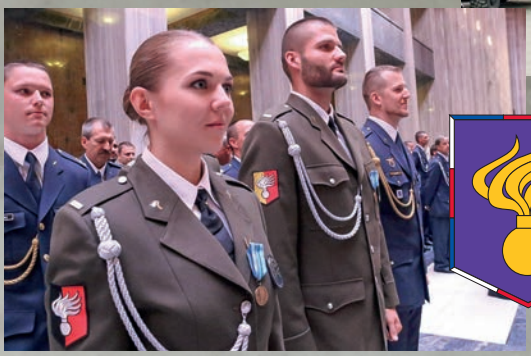

Rukávový znak Vojenské policie – hořící granát s šesti plameny na pětiúhelníkovém legionářském štítě – vychází ze symboliky používané polním četnictvem v čs. legiích v Itálii a četnictvem v počátečním období první republiky. Rozdílný podklad je odvozen z barev sídelních měst jednotlivých velitelství.

Během covidové epidemie byli v nemocnicích a zdravotnických zařízeních nasazeni i vojáci 26. pluku velení, řízení a průzkumu. Na snímku příslušníci 263. praporu podpory (zleva druhý a čtvrtý) a 262. radiotechnického praporu (zleva první a třetí).

STEJNOKROJE ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY

30 LET ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY

Stejnokroj 95 letní s nátělníkem hnědým letním, opaskem popruhovým 95 a čepicí 95 letní

Oděv ECWCS 2010 s čepicí 95 letní

Stejnokroj 95 letní s blůzou 95 letní, opaskem popruhovým 95 a kloboukem 95 letním

Oděv ECWCS 2010 s rukavicemi koženými a čepicí 95 letní

Stejnokroj 95 letní se šňůrami pro dozorčí orgány, opaskem popruhovým 95 a baretem

Stejnokroj 95 s bundou TERMO 2010 a baretem

Stejnokroj 97 pro Čestnou stráž (ČS) s pláštěm 97 pro ČS, šňůrou 97 pro ČS, opaskem pro ČS, rukavicemi bílými a zimními doplňky

Stejnokroj 97 služební s blůzou 97 a čepicí 97 služební

Stejnokroj 97 služební s košilí 2012 s dlouhými rukávy a čepicí 97 lodičkou

POD MODROU VLAJKOU OSN

Významným průlomem v činnosti bývalé Československé lidové armády se stal leden 1989, kdy byli první vojáci ČSLA zařazeni do mírových misí OSN. Premiéru si odbylo prvních sedm důstojníků v Angole v rámci mise UNAVEM I při kontrole odsunu kubánských intervenčních jednotek ze země. Již v březnu téhož roku odjelo do Namibie dalších 22 důstojníků, kteří působili při ověřování odchodu jihoafrických jednotek ze země, přípravě svobodných voleb či při kontrole repatriace uprchlíků na detašovaném pracovišti mise na angolském území.

Postupně se čeští vojáci začali objevovat v roli vojenských pozorovatelů OSN v dalších zemích, jako byly Mosambik, Libérie, Somálsko, Sierra Leone, Etiopie, Gruzie, Bosna, Kongo či Tádžikistán v rámci mnohonárodnostních týmů.

Významným průlomem v činnosti bývalé Československé lidové armády se stal leden 1989, kdy začali být její příslušníci zařazováni do mírových misí OSN. První skupina československých pozorovatelů zahájila činnost v misi UNAVEM I v Angole.

Čeští důstojníci s bulharskými piloty ve službách OSN v Angole v misi UNAVEM II v roce 1991

Pobyt v krizových oblastech, kde lze očekávat nevypočitatelné chování různých ozbrojených skupin, pro Evropana nezvyklé klimatické podmínky či různé zákeřné choroby, si vyžadují skutečně výtečně jazykově, fyzicky, psychicky i odborně připravené vojáky.

Další naše vojáky do misí OSN připravovalo Výcvikové středisko mírových sil v Českém Krumlově, které vzniklo v říjnu 1990. Výcvik byl organizován ve struktuře praporu rychlého nasazení. Proto zde byly cvičeny dvě roty jako výsadkové a velká pozornost se věnovala nejen průzkumné, zdravotní či ženijní přípravě i výuce angličtiny, ale i psychologické přípravě či studiu kulturních, náboženských a politických poměrů v místě předpokládaného zasazení. V lednu 1993 se středisko změnilo na Výcvikovou základnu mírových sil. Od roku 1997 se její součástí stal vojenský výcvikový prostor Boletice. Svou činnost výcviková základna ukončila již v roce 2003. Výcvikem zde prošlo více než 3 500 „modrých baretů“ pro mise OSN a dalších více než 6 300 vojáků Armády ČR.

V současnosti organizuje kurzy pro vojenské pozorovatele Centra přípravy do zahraničních operací Velitelství výcviku – Vojenská akademie ve Vyškově.

Československá skupina vojenských pozorovatelů OSN po dramatickém nouzovém přistání v roce 1992 v somálském Mogadišu

Generální tajemník OSN Butrus Butrus-Ghálí se zdraví s důstojníky mise UNOMIL v Libérii, listopad 1995.

Centrum přípravy mírových sil při výcviku štábů kontingentů a jednotek využívá skvěle vybavenou učebně-výcvikovou základnu i rozsáhlá cvičiště vojenského výcvikového prostoru v těsném sousedství.

Mise UNPROFOR byla ustanovena rozhodnutím Rady bezpečnosti OSN č. 721 ze dne 27. listopadu 1991. V lednu následujícího roku rozhodla vláda ČSFR o účasti naší armády v mírových misích na území bývalé Jugoslávie. Hned nato se ve Výcvikovém středisku mírových sil OSN v Českém Krumlově urychleně stavěl československý prapor v síle 500 osob začleněných do tří rot.

PROVĚRKA SIL NA BALKÁNĚ

Účast v zahraničních operacích je jednou z priorit ozbrojených sil ČR. Udržování stability a bezpečnosti v zájmových regionech prostřednictvím operací NATO a EU představuje optimální způsob, jak minimalizovat dopady hrozeb na bezpečnostní zájmy ČR a jejích spojenců a na obyvatelstvo našeho státu. Zahraniční mise se postupně staly důležitým prostředkem přeměny a profesionalizace Armády České republiky a zásadním způsobem umožnily integraci do vojenských struktur NATO a vytváření společných mezinárodních jednotek.

Rozpad bývalé Svazové federativní republiky Jugoslávie provázely krvavé války pramenící z dlouholetých politických, ekonomických, náboženských a etnických střetů a různic. Vzhledem ke geografické blízkosti byl prostor bývalé Jugoslávie prioritou české zahraniční a bezpečnostní politiky a tomu také odpovídala míra angažovanosti českých ozbrojených sil v mírových operacích.

Příslušníci AČR působili v misi SFOR II na jednotlivých velitelstvích nebo pokračovali v realizaci rozpracovaných projektů ve středisku civilně-vojenské spolupráce CIMIC (Civil-Military Cooperation) v Prijedoru, na velitelství mnohonárodní divize Jihozápad v Banja Luce a na velitelství SFOR II v Záhřebu a Sarajevu.

Cílem operace Essential Harvest (Hlavní sklizeň) v Makedonii bylo odzbrojení extremistů z řad etnických Albánců. Mise se od 17. srpna do 10. října 2001 zúčastnilo v sestavě britské 16. vzdušné výsadkové brigády 120 českých výsadkářů.

V době přijetí České republiky do NATO bylo v rámci operace SFOR II v Bosně a Hercegovině nasazeno celkem 600 vojáků. K hlavním úkolům patřilo zajištění bezpečného prostředí pro návrat uprchlíků a zajištění demobilizace sil znepřátelených stran. Masivní porušování lidských práv v Kosovu a následný konflikt mezi NATO a Srbskem vedly k rozsáhlé uprchlické vlně kosovských Albánců do Albánie. Na základě mandátu OSN byla zahájena operace Allied Harbour, která se stala první humanitární operací NATO. Za Českou republiku se této operace zúčastnila 6. polní nemocnice.

Konfliktní situaci na Balkáně řešila především operace KFOR. Mnohonárodnostní síly zde zahájily svou činnost pod vedením NATO po 78denní letecké intervenci, která měla odvrátit humanitární katastrofu.

Operace NATO vedly ke stabilizaci situace na Balkánském poloostrově. Přispěla k tomu i skutečnost, že některé státy se staly členem Aliance – Slovinsko již v roce 2004, Albánie a Chorvatsko v roce 2009 a Černá Hora v roce 2017.

Nasazení v Kosovu v rámci KFOR bylo první misí AČR po vstupu do NATO. Kontingenty AČR až do roku 2011 monitorovaly a střežily kosovsko-srbské administrativní hranice a vytvářely podmínky pro obnovu mírového soužití kosovských Srbů a Albánců.

Celkem se ve službě na území Kosova vystřídaly čtyři průzkumné roty, pět česko-slovenských praporů a šestnáct česko-slovenských a českých kontingentů. Nástup česko-slovenského praporu KFOR v objektu vodárny u vesnice Šajkovac – toto místo se stalo základnou českých a slovenských vojáků na téměř deset let.

Jako vrchol české účasti v silách KFOR můžeme beze sporu označit převzetí role tzv. vedoucího státu ve struktuře mnohonárodní brigády Střed, kterou Česká republika převzala 1. srpna 2005. Poslední jednotka opustila Kosovo na přelomu října a listopadu 2011.

Hlavním úkolem našich vojáků v Kosovu do roku 2011 zůstávalo především střežení a monitorování provincionální kosovsko-srbské hranice. Kromě bezpečnostních úkolů a prevence etnického násilí se vojáci podíleli i na rekonstrukčních pracích a obnovování válkou zničené civilní infrastruktury.

Střelecký výcvik účastníků mise KFOR.

V ZEMÍCH BLÍZKÉHO VÝCHODU

Teroristické útoky spáchané 11. září 2001 ve Spojených státech amerických zcela změnily bezpečnostní situaci ve světě. Bezprostřední odpovědí se stala operace Trvalá svoboda, která souběžně probíhala na území Iráku a Afghánistánu.

V rámci koaliční operace byla v obavách z možného iráckého útoku za použití zbraní hromadného ničení zahájena mise v Kuvajtu. V březnu 2002 se do ní zapojila také Česká republika, a to především 9. rotou chemické ochrany z Liberce. Naše jednotka se podílela na radiačním, chemickém a biologickém zajištění základny Camp Doha v Kuvajtu. O rok později zde krátce působil 1. česko-slovenský prapor radiační, chemické a biologické ochrany.

V nastalém konfliktu koalice vedená Spojenými státy svrhla diktátorský režim Saddáma Husajna a zahájila okupaci Iráku. Do akcí na jeho území se na jaře 2003 zapojila v rámci operace Irácká svoboda 7. polní nemocnice dislokovaná v jihoirácké Basře. V prosinci téhož roku ji vystřídal kontingent

Od dubna do prosince roku 2003 působila v irácké Basře ve dvou rotacích 7. polní nemocnice. Poskytovala humanitární pomoc a lékařskou péči místnímu obyvatelstvu, příslušníkům kontingentu AČR a ozbrojených sil států působících na území Iráku. Humanitární odřad zajišťoval pro místní obyvatelstvo rozvoz vody a podílel se na sběru a likvidaci nevybuchlé munice.

Liberečtí chemici zajišťovali komplexní protichemickou ochranu vojsk na základně v Basře. Práce v protichemických oděvech přitom není jednoduchá a pohodlná ani v mírném pásmu, natož ve vysokých teplotách v Iráku.

Vojenské policie. Vojenští policisté zde působili v několika rotacích až do prosince 2006. V letech 2007 až 2008 vyslala Česká republika do Iráku kontingent, který zajišťoval ochranu a ostrahu britské základny na letišti Basra.

Operace Trvalá svoboda skončila zdrcujícím vítězstvím USA a jeho spojenců také v Afghánistánu. S účastí sil AČR v řadách mezinárodních bezpečnostních podpůrných sil ISAF v této zemi je spojeno největší, nejdelší a bezesporu nejnáročnější nasazení našich vojáků v zahraničí. První zapojení AČR do operace ISAF v Afghánistánu se uskutečnilo v květnu 2002 vyslaním 6. polní nemocnice. Postupně byli do operace ISAF zapojováni čeští chemici, pyrotechnici, meteorologové a příslušníci vrtulníkového letectva. Operace byla ukončena na konci roku 2014 a plynule na ni navázala výcviková mise Rozhodná podpora. Česká republika své vojáky z Afghánistánu ve spolupráci se spojenci stáhla na konci června 2021.

Další konvoj je připraven vyrazit. Doprovody těchto konvojů zajišťovali vojenští policisté.

601. skupina speciálních sil se od roku 2004 podílela v Afghánistánu především na protiteroristické operaci Enduring Freedom. Od března 2004 byla mimo jiné nasazena v horské oblasti tzv. Bílých hor na východě Afghánistánu v provincii Nangarhár a na předsunuté operační základně FB Anaconda v provincii Uruzgán.

Útvar speciálních operací Vojenské policie, známější pod zkratkou SOG (Special Operations Group), začal plnit své úkoly v Afghánistánu od května 2007. Patřily k nim ochrana konvojů, přímé akce na eliminaci nepřátelských bojovníků, výcvik a mentoring policejních sil. SOG ukončil svoje nasazení v Afghánistánu na konci roku 2008.

V dubnu 2008 zahájil činnost na základně KAIA výcvikový letecký tým OMLT (Operational Mentoring and Liaison Team). Jeho úkolem bylo poskytovat výcvik leteckému a pozemnímu personálu Afghánské národní armády. V tomto úkolu pokračoval i AAT – Air Adviser Team (Tým pro výcvik pilotáže) vzniklý reorganizací v roce 2010.

Hlavními úkoly provinčních rekonstrukčních týmů (PRT) byly podpora centrální a provinční vlády při zajišťování bezpečnosti, realizace projektů na podporu vzdělanosti, školství i nezávislých médií, dále také zlepšování zdravotní péče nebo obnova vodních zdrojů.

V OPERACÍCH EVROPSKÉ UNIE

Po přistoupení České republiky k Evropské unii se naše armáda podílí také na vojenských operacích Unie. Oblastí prvořadého zájmu EU se stal Balkánský poloostrov. V březnu 2003 EU převzala od NATO misi v Makedonii. První společná vojenská operace v historii EU byla pojmenována Concordia. Měla napomáhat uskutečnění mírových dohod mezi makedonským a albánským etnikem a zajistit bezpečnost příslušníků mezinárodních organizací v zemi.

V prosinci 2004 převzala Evropská unie odpovědnost za operaci SFOR II. Cílem operace Althea bylo poskytovat pomoc ozbrojeným silám Bosny a Hercegoviny při výcviku jednotek a udržování bezpečného a stabilního prostředí v zemi. Armáda České republiky nejprve vyslala vojáky na hlavní velitelství mise EUFOR v Sarajevu a strážní kontingent, v roce 2005 vyčlenila vrtulníkovou jednotku se dvěma vrtulníky Mi-17. Účast AČR skončila v červnu 2008 a byla opět zahájena o dva roky později.

Misi Althea je možné definovat jako vojensko-civilní, neboť k jejím úkolům patřilo i potírání organizovaného zločinu a korupce a měla pomoci místním orgánům s vytvářením vlastních policejních sil. V současnosti je skupina Armády České republiky dislokována na základně Butmir v Sarajevu.

Primárním úkolem našich vojáků nasazených ve výcvikové misi EU v Mali byla ochrana velitelství mise v Bamaku, výcvikového střediska v Koulikoru a výcvik malijských vojáků.

Evropská unie věnuje významnou pozornost také situaci na africkém kontinentu, neboť krvavé etnické i další konflikty vedou k destabilizaci a vzedmutí uprchlické vlny, která směřuje na starý kontinent.

EU se angažovala v Demokratické republice Kongo, a to operacemi Artemis (2003) a EUFOR RDC Kongo (2006), které měly pomoci mírovým silám OSN zastavit etnické násilí, zajistit ochranu uprchlických táborů a bezpečnost humanitárních pracovníků. EU zasahovala také v Čadu a Středoafrické republice a proti pirátům u somálských břehů a v Adenském zálivu.

Dalším ohniskem konfliktů a nepokojů se v roce 2012 stalo Mali po vojenském puči proti legitimní vládě, kdy se podařilo povstalcům ovládnout sever země. Výcviková mise EUTM Mali vznikla na počátku roku 2013 s úkolem vést výcvik příslušníků malijských ozbrojených sil, aby byli schopni samostatně provádět operace zaměřené na obnovu územní celistvosti státu. Na výcviku se významnou měrou podílela i Armáda České republiky. Po dvou vojenských převratech se situace v zemi stala značně nestabilní, malijští představitelé také jednali o spolupráci s ruskou žoldnéřskou Vagnerovou skupinou. S ohledem na tyto skutečnosti AČR na sklonku roku 2022 svou angažovanost v misi ukončila.

Misí EUTM během deseti let prošlo přes 1 200 českých vojáků, někteří opakovaně a většina s předchozí zkušeností se zahraničním nasazením. Zpočátku zde působil početně skromný tým o zhruba čtyřech desítkách lidí, který se lety rozrostl na úkolové uskupení o 120 vojácích.

Výcvik malijských vojáků pod vedením českých a francouzských instruktorů byl velmi detailní a názorný.

Výcvikové misi EUTM naše armáda s úspěchem dvakrát velela – poprvé to bylo od června 2020 do ledna 2021, podruhé od června 2022 do prosince 2022. Tehdy došlo k ochlazení vztahů mezi malijskými politiky a velením mise a k nárůstu teroristických aktivit v severovýchodní a střední části Mali.

Čeští vojáci nacvičují přepravu raněných pomocí záchranného vrtulníku. Úkolová uskupení se skládala zpravidla z národního zastoupení ve velitelství mise a jednotek ochrany sil, mobilního lékařského týmu a instruktorů výcviku.

V misi UNDOF na Golanských výšinách působí jednotky z Irska, Fidži, Indie a Nepálu, důstojníci AČR jsou vysíláni do štábu mise. První skupina vojáků Armády České republiky začala plnit operační úkol v prostoru nasazení od 5. července 2015.

NA VÝCHODNÍM KŘÍDLE ALIANCE

V současné době Aliance čelí zhoršení mezinárodních vztahů, a to zejména ve východním strategickém směru. V důsledku války na Ukrajině došlo k největšímu ochlazení vzájemných vztahů NATO a Ruské federace od konce studené války. Již v roce 2014 s ní byla přerušena jakákoli vojenská a civilně-vojenská spolupráce. V roce 2021 Ruská federace ukončila činnost svého zvláštního zastoupení při NATO a nařídila uzavřít styčné kanceláře NATO v Moskvě.

V reakci na zvyšující se napětí v mezinárodních vztazích přijala Aliance na summitu ve Varšavě v roce 2016 koncepci posílené předsunuté přítomnosti (eFP) v Pobaltí a Polsku, a to jako odpověď na anexi Krymu a jako prostředek odstrašení Ruska před dalšími vojenskými operacemi. Koncepce spočívá v ustavení čtyř bojových uskupení v síle posíleného praporu v Polsku, Litvě, Lotyšsku a v Estonsku.

Příslušníci minometné baterie 71. mechanizovaného praporu byli v roce 2018 nasazeni do 1. úkolového uskupení minometné čety eFP v Lotyšsku. Úkolové uskupení plnilo úkoly až do července 2021, kdy je nahradila pontonová četa.

Příslušníci pontonové roty 15. ženijního pluku při výcviku před nasazením do operace eFP v Lotyšsku

Na rychle se zhoršující bezpečnostní prostředí po napadení Ukrajiny reagoval summit NATO v Madridu v červnu 2022. Bylo rozhodnuto o zásadním posílení východního křídla Aliance, navýšení jednotek rychlého nasazení z dosavadních cca 40 tisíc až na 300 tisíc, na komplexní a dlouhodobé podpoře Ukrajiny zbraněmi a o přizvání Finska a Švédska ke vstupu do Aliance.

Od vypuknutí války patří Česká republika mezi největší dodavatele vojenské pomoci Ukrajině, a to dodávkami zbraní, vojenské techniky a munice i poskytováním licencí. Česká republika se také podílí na výcviku ukrajinských vojáků. Např. cílem cvičení Czech Legacy bylo prohloubit vzájemnou spolupráci příslušníků štábů a pozemních jednotek ozbrojených sil Ukrajiny v taktických činnostech. Zúčastnilo se ho 600 příslušníků ukrajinských sil.

V současné době AČR přispívá do bojových uskupení v Litvě a Lotyšsku a podílí se na ochraně vzdušného prostoru Pobaltí. Nejvýraznějším příspěvkem je převzetí vedoucí role v aliančním Mnohonárodním bojovém uskupení na Slovensku.

Od července 2018 působí ve výcvikovém prostoru litevské armády v Rukle praporní úkolové uskupení eFP BG Litva, jehož součástí je i mechanizovaná rota AČR s obrněnými vozidly Pandur. Tématem výcviku mechanizované roty byl nácvik boje na zdrženou.

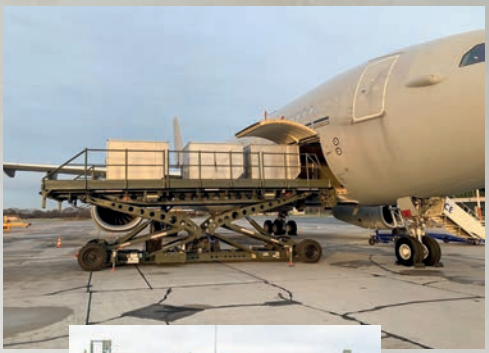

Dne 11. ledna odletěli do Litvy vojáci 31. pluku radiační, chemické a biologické ochrany, kteří budou na základně v Rukle provádět ve prospěch mezinárodního bojového uskupení radiační a chemický průzkum, odběry vzorků a dekontaminaci osob i techniky. Spolu s nimi byli na palubě příslušníci 15. ženijního pluku. Na lotyšské základně v Adazi budou zřizovat protitankové výbušné zátarasy na dálku a podílet se na budování nevýbušných zátarasů.

V červnu 2022 bylo vytvořeno Mnohonárodní bojové uskupení Slovensko. Jeho hlavním úkolem je odstrašit možného agresora a při napadení území Slovenska jej bránit. Mnohonárodní bojové uskupení NATO bude mít na Slovensku až tři tisíce vojáků z ČR (vedoucí země), Slovenska, Německa, USA, Nizozemska a Slovinska.

V prosinci 2022 převzal velení zahraniční operace na Slovensku 2. kontingent Mnohonárodního bojového uskupení (MN BG SVK). V současnosti má jednotka zhruba 1200 vojáků, z toho do 600 je z České republiky. Hlavními bojovými prostředky jsou obrněná vozidla Pandur II, Boxer a nově i vozidla Patria.

Od 1. září 2022 do konce roku 2023 budou čeští stíhači z 21. základny taktického letectva Čáslav spolu s Poláky střežit vzdušný prostor Slovenska, neboť Armáda Slovenské republiky k 31. srpnu 2022 uzemnila své letouny MiG-29.

30 LET ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY

Výstavu připravil VHÚ Praha
ve spolupráci s army.cz a redakcí A reportu

Autoři výstavy: PhDr. Jaroslav Láník, CSc., PhDr. Prokop Tomek, Ph.D.

Grafické řešení: Milan Syrový
Jazyková redakce: Kamil Novák

© Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha, 2023

fondsolidarity.army.cz

VOJENSKÝ
HISTORICKÝ
ÚSTAV PRAHA